

ธรรมาธิปไตย : แนวคิด ทฤษฎี และการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง
ระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน*

THE DHAMMAHIPATEYYA: CONCEPT, THEORY AND PROMOTION
YOUTH DEMOCRACY POLITICAL AWAKENING

อนุชา พละกุล

Anucha Bhalakula

สุรพล สุยะพรหม

Surapol Suyaprom

ยุทธนา ประณีต

Yuttana Praneet

พระสมุห์อาคม อาคมธีโร

Phrasamu arkorn Arkamathiro

ดาวนภา เกตุทอง

Dawnapa Kettong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: anucha_bhala@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

สถานการณ์การเมืองการปกครองปัจจุบัน เกิดความไม่เป็นธรรมหลายด้าน ทั้งการเข้าสู่ตำแหน่งปกครองระดับต่าง ๆ การออกกฎหมายบังคับใช้ที่ไม่ชอบด้วยเจตนารมณ์ของพลเมือง การตัดสินใจที่บิดเบือนหลักกฎหมาย ส่งผลให้คู่กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมตามข้อเท็จจริง ปัญหานี้ก่อให้เกิดความการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ที่พยายามแสดงออกทางการเมือง ด้วยวิธีการตามกฎหมายบ้างนอกกฎหมายบ้าง เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมแก่พลเมือง ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ธรรมาธิปไตยเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ ใช้สนับสนุนการปกครอง ได้แก่ 1) ธรรมฐิติ ผู้ปกครองต้องทรงธรรม ประพฤติปฏิบัติตามธรรม และบริหารรัฐด้วยความถูกต้องตามอำนาจ 2) ธรรมนิติ ผู้ปกครองต้องเข้ามาสู่อำนาจ ตามแบบแผนกฎหมายที่ถูกต้องชอบธรรม เรียกว่าโครงสร้างรูปแบบ และกติกาการปกครองที่เป็นธรรม และ3) ธรรมมติ คือมติที่เป็นธรรม ปราศจาก

---

* Received 3 March 2020; Revised 12 April 2020; Accepted 30 April 2020

การได้มาซึ่งกลวิธีที่ผิดกฎหมาย ละเมิดจรรยาบรรณ ยึดเป้าหมายการบริหารปกครองเพื่อประชาชน ให้ได้รับสันติสุข มิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพ ตามที่เจตนารมณ์ของพลเมืองต้องการ ส่งผลทำให้ระบบการเมืองมีการพัฒนาสูง มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพราะเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องในปริมาณที่ไม่จำกัด มีอิทธิพลส่งผลให้พลเมืองมีสิทธิ โอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ระบอบการเมืองการปกครอง ทุกระบอบ ผู้ปกครองทุกประเภท ต้องปกครองรัฐเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ธรรมาธิปไตย จึงเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม คือ การถือธรรมเป็นหลักในปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ ใช้สนับสนุนการปกครอง

คำสำคัญ : ธรรมาธิปไตย, การส่งเสริม, การตื่นตัวทางการเมือง, ระบอบประชาธิปไตย, เยาวชน

Abstract

Current political situation There were many injustices. Both were entering various levels of governance Enforcement legislation is against the will of the citizen's Judgment of lawsuits that distort the principles of law. As a result, the parties do not receive fairness according to the facts. This problem first caused the youth's political awakening. Trying to express political Some legal methods, some outside the law. To demand justice for citizens Under the democratic governance structure. Hold Dharma as the principle of governing upholding righteousness as a decision-making tool Used to support the governance, namely: Dharmthiti, the ruler, must be righteous, behave according to the Dharma and administer the state with the correctness of the power. Dharmniti, the ruler, must come into force by the legitimate law called the structure, form, and rules of fair governance. Dharma consensus is a proper resolution. Without acquiring illegal tactics, violation of the code of conduct Extending the goals of government administration for the people to receive peace, friendship, brotherhood, rights, and freedoms as the will of the citizens. As a result, the political system is highly developed. More democratic development Because it is a channel to provide information continuously in an unlimited amount. Influencing citizens to have rights Opportunity and equality in accessing more information. However, all political regimes, all types of rulers Must govern the state to be fair to all parties.

Democracy is, therefore, an approach to governance that emphasizes the principles of justice. is to hold the Dharma as the principle of governing upholding righteousness as a decision-making tool used to support the rule

Keywords: Common Partnership, Termination, Political Notification, Thinking, Corruption

บทนำ

ธรรมาธิปไตยเป็นหลักที่พระพุทธเจ้า ทรงใช้ในการบริหารพุทธบริษัท คือหลักการว่าด้วยการถือเอาธรรมะเป็นใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินชีวิต การปฏิบัติงาน การบริหารทุกระดับ พระพุทธเจ้าไม่ใช่เพียงแค่สอนเหล่าสาวก เกี่ยวกับธรรมาธิปไตย อย่างเดียวเท่านั้น พระองค์ทรงปฏิบัติอยู่ในหลักธรรมาธิปไตยด้วย หลักธรรมาธิปไตยนี้จึงสำคัญสำหรับการบริหารงาน ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (กัลยกร สังฆาติ, 2563) ธรรมาธิปไตยจึงมีความสำคัญ ทั้งในแง่ของความเป็นหลักธรรมคุณ ในแง่ของการถือปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงถือปฏิบัติ ทั้งยังสอนเหล่าสาวกให้ปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในการถือปฏิบัตินี้ไม่จำกัดว่า ผู้ถือปฏิบัติจะอยู่ในระดับใด เป็นใครมาจากไหน หากสนใจใฝ่ธรรมแล้วก็สามารถปฏิบัติได้ ดังจะเห็นได้จากการที่พระราชเจ้าผู้ทรงธรรมในสมัยพุทธกาล ก็ทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตยในการปกครองประเทศ พุทธศาสนิกชน พุทธบริษัทก็ปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในแง่ของการบริหารพุทธบริษัท 4 โดยสรุป 9 ประการ ได้แก่ 1) หลักสันติ ทรงมีเป้าหมายอันเป็นอุดมการณ์และยุทธศาสตร์ ที่มุ่งยึดเอาความผาสุกและความเป็นอยู่ของประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสงบสันติ 2) พุทธองค์การ ทรงวางหลักการบริหารจัดการงาน ต้องอาศัยการร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างความเข้าใจในหมู่พระสงฆ์ 3) การวางแผนเชิงพุทธ โดยยึดหลักอริยสัจสี่ ที่เป็นการวางหลักและบวรการวางแผน ที่ชี้แนะให้แก้ไขปัญหาที่สาเหตุ 4) ความเชี่ยวชาญเชิงพุทธ “เอตทัคคะ” 5) การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธ เป็นการบริหารงานที่ช่วยลดความขัดแย้ง 6) พุทธบริการ ทรงได้วางหลักการให้บริการแก่ประชาชน ที่ผู้บริหารองค์การภาครัฐต้องมีพรหมวิหาร 4 และมีสังคหวัตถุ 4 7) พุทธจริยธรรมาภิบาล ทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรม ตรวจสอบวัตรปฏิบัติของคณะสงฆ์ร่วมกัน 8) พุทธสัปปายะ ทรงดำรงตนตามสมควรภูมิประเทศ และ 9) สัมฤทธิ์ผลเชิงพุทธ เป้าหมายของการเป็นพุทธบริษัท คือ ความสุขสงบและปรีณิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555)

การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น หลังการรัฐประหารครั้งที่ 13 ที่นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพราะปัจจุบันการเข้าถึงสื่อข้อมูลข่าวสาร มีความก้าวหน้า

ซึ่งแตกต่างจากอดีตเป็นอย่างมาก และมีเรื่องของเทคโนโลยีที่ทำให้คนชนชั้นกรรมาชีพสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านทางโลกออนไลน์ได้มากขึ้น (กัลยกร สังขชาติ, 2563) ความตื่นตัวทางวัฒนธรรมประชาธิปไตยในประเทศไทย เห็นได้ชัดจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต อาทิเช่น การต่อสู้ของขบวนการนักเรียนนักศึกษา ที่เรียกร้องประชาธิปไตยคืนกลับมาจากการปกครองแบบเผด็จการของรัฐบาลในขณะนั้น ขบวนการต่อสู้ของนักเรียนนักศึกษาเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการตื่นตัวของคนรุ่นใหม่ที่ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยโดยภาคส่วนที่แสดงออกได้อย่างชัดเจนในขณะนั้นคือ ภาคส่วนของของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัย ที่มีการเรียน การสอนที่ปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ ที่มีต่อวัฒนธรรมประชาธิปไตย ดังนั้น เมื่อเห็นว่า สิ่งที่เป็นอยู่ในขณะนั้นกำลังดำเนินไปในทิศทางตรงกันข้ามกับสิ่งที่ควรจะเป็นจึงนำมาสู่ขบวนการเรียกร้องให้เกิดความชอบธรรมในสังคมประชาธิปไตย โดยคนรุ่นใหม่และกลายเป็นเรื่องราวในอดีตที่ยังคงอยู่ในความทรงจำของคนในปัจจุบันและเหตุการณ์ดังกล่าว ยังถือว่าเป็นสัญญาณที่ดีที่สามารถสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเปิดรับวัฒนธรรมประชาธิปไตยจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบันเห็นได้ ว่าสมาชิกใน สังคมหันมาตื่นตัวกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยมากขึ้น อาทิ การเข้ามามีส่วนร่วมในเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สมาชิกในสังคมทุกคนพึงมีรวมไปถึงสมาชิกในสังคมกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากขึ้นอาจจะมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือสวนทางกันขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมทางสังคมประกอบด้วยสถาบันครอบครัว ซึ่งถือเป็นสถาบันแรกที่สามารถหล่อหลอมให้บุคคล เกิดอุปนิสัยความเชื่อ หรือแนวคิดในสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถมีผลต่อไปได้ในอนาคต โดยผ่านการอบรมสั่งสอนมาจากพ่อ แม่ หรือครูญาติต่อมาเมื่อสมาชิกในสังคม เข้าสู่ วัยที่ต้องเข้ารับการศึกษาศาสนสถานการศึกษาที่สามารถปลูกฝังความรู้ เปิดโลกทัศน์ในอีกมุมมองหนึ่งให้กับบุคคล โดยจะเห็นได้ชัดว่า หากบุคคลที่มีการศึกษาสูงขึ้นการตื่นตัวหรือความตระหนักในด้านใดด้านหนึ่งจะสูงขึ้นตามไปด้วย หรือแม้แต่ในกลุ่มเพื่อนก็ส่งผลต่อความตื่นตัวเช่นเดียวกัน หากเราอยู่ในสังคมเพื่อนแบบใด มักมีแนวโน้มที่จะโน้มเอียงไปในทิศทางเช่นนั้น รวมถึงในภาคส่วนของสถาบันสื่อสารมวลชนก็มีผลต่อความตื่นตัวเช่นเดียวกันการนำเสนอข่าวของสื่อ จำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน และสื่อเป็นหนึ่งในช่องทางที่ก่อให้เกิดความตื่นตัวอย่างเห็นได้ชัด (กัลยกร สังขชาติ, 2563)

บทความนี้ต้องการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาธิปไตย ที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน โดยอาศัยข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนการพัฒนาาร่วมกันได้ โดยได้ให้โอกาสและช่องทางตามกฎหมาย ที่ให้ช่องทางกับเยาวชนแสดงบทบาททางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาธิปไตย

ความหมายของธรรมาธิปไตย

หลักธรรมาธิปไตยไม่ใช่ระบอบการปกครอง แต่เป็นรูปแบบวิธีการปกครองตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่ยึดหลักของความถูกต้องตามความเป็นจริง คำว่า “ธรรมาธิปไตย” นั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ไว้ว่า “ธรรมาธิปไตย” คือ “การถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) โดยมุ่งความถูกต้องชอบธรรมว่า “ธรรมาธิปไตย เอาความถูกต้องของธรรมชาติ เป็นใหญ่” หรือมุ่งถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติว่า “ธรรมาธิปไตยตามหลักของพุทธศาสนาซึ่งเอาธรรม หรือพระธรรมเป็นหลักเอาความจริงความถูกต้องตามธรรมคือตามกฎเกณฑ์ อันลึกซึ้งของธรรมชาติ เป็นหลักซึ่งเราเรียกได้อย่างหนึ่งว่าพระเจ้า” หรือมุ่งถึงความดีว่า สำหรับคำว่า ธรรมาธิปไตย นั้นมันเล็งถึงความดี ความงามความจริง ความยุติธรรม เรียกสั้น ๆ ว่าความดีก็แล้วกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2531) เพื่อสร้าง “ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารภความถูกต้อง เป็นจริงสมควรตามธรรมเป็นประมาณ” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) ซึ่งต้องยึดถือหลักการหลักเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมเป็นประมาณ ในการบริหารจัดการต่าง ๆ คือจะทำอะไรก็ยึดถือธรรมเป็นหลักละเว้นการยึดถือตนและกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องไม่เป็นธรรม” (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), 2547) เพราะว่า “การถือธรรมเป็นใหญ่ ให้ความสำคัญแก่ธรรม หากเป็นการบริหาร ก็เป็นการบริหารโดยการใช้ธรรมเป็นมาตรวัด ความถูกต้องความผิดของใครอะไรก็ตามนำเอาธรรมะ มาเป็นมาตรวัดต้องยุติด้วยธรรมเป็นธรรมเที่ยงธรรม ผู้ปกครอง ผู้บริหารจะต้องทรงธรรม มีธรรม” (พระเทพดิลก (ระแบบ จิตฺตญาณโณ), 2550) “การยึดธรรมหรือความถูกต้องชอบธรรม ความยุติธรรม ความเหมาะสมความควรเป็นใหญ่ก็จัดเป็น “ธัมมาธิปไตย” ซึ่งก็อาจ เรียกว่า “หลักการ” ก็คงพอได้ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2518) ดังนั้น “ธรรมาธิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ยึดเอาธรรมะ คือ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และประโยชน์สุข ของประชาชนเป็นใหญ่ ถ้าเราเอาหลักธรรมาธิปไตยนี้มาเป็นหลักในการตัดสินใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็จะกลายเป็น “ธัมมิกประชาธิปไตย” หรือประชาธิปไตยในครรลองของธรรมะ”

สรุปได้ว่า ธรรมาธิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่สนับสนุนการปกครองในระบบต่าง ๆ โดยยึดเอาความถูกต้อง เที่ยงธรรม เหตุผล ความจริง ความดีงาม ความเป็นธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ อาจหมายถึงเจตคติของผู้บริหารที่มุ่งบริหารงานด้วยความดีงามชอบธรรม

ความสำคัญของธรรมาธิปไตย

หลักอธิปไตยยังสามารถปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมืองได้ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงธรรมาธิปไตยในแง่ของหลักธรรมที่สำคัญซึ่งพระเจ้าจักรพรรดิ และ

พระพุทธเจ้าทรงถือปฏิบัติตามข้อความว่า “พระเจ้าจักรพรรดิผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชาในโลกนี้ ทรงอาศัยธรรมเท่านั้นสักการะธรรม เคารพธรรม นอบน้อมธรรม เชิดชูธรรม ยกย่องธรรม มีธรรมเป็นใหญ่ ทรงจัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองชนภายในโดยธรรม” (อง.ติก. (ไทย) 20/14/154; อง.ปญจก. (ไทย) 22/133/214) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) “พระตถาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงธรรมเป็นธรรมราชาทรงอาศัยธรรมเท่านั้น เคารพธรรม นอบน้อมธรรม เชิดชูธรรม ยกย่องธรรม มีธรรมเป็นใหญ่ ทรงจัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองกายกรรมโดยธรรม” (อง.ติก. (ไทย) 20/14/154; อง.ปญจก. (ไทย) 22/133/215) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากความในจักกวัตติสูตรและธัมมราชาสูตร ธรรมาธิปไตย คือ หลักธรรมประการหนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าและพระเจ้าจักรพรรดิ ทรงถือปฏิบัติแสดงให้เห็นว่าพระเจ้าจักรพรรดิหรือแม้แต่พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลชั้นเอกของโลกแล้วยังถือธรรมเป็นใหญ่

ประโยชน์ของธรรมาธิปไตย

ความจริงแล้วธรรมาธิปไตยมาจากหลักอธิปไตย 3 ประการ เป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในการบริหารและการปกครอง ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในการปกครองทุกระบอบ โดยเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้การบริหารในระบอบนั้น ๆ เป็นประโยชน์สุขต่อประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันมักคุ้นกับคำว่าธรรมาธิปไตย เพราะประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงของพระพุทธศาสนานิยมใช้คำว่า ธรรมาธิปไตย เป็นประจำ ธรรมาธิปไตย จึงเป็นหนึ่งใน 3 ข้อ ของหลักอธิปไตย 3 ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ดังความต่อไปนี้

อิตถาธิปไตยเป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มีเช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติชรา มรณะ โสกะปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ เชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้าทำอย่างไร การทำที่สวดท่องทุกขทั้งสี่นี้จึงพึงปรากฏ การที่เราละกามเช่นใดแล้วจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เราพึงแสวงหากามเช่นนั้นหรือ กามที่เร็วกว่านั้นนั้นไม่สมควรแก่เราเลย” ภิกษุนั้นย่อมเห็นประจักษ์ว่า “ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอทำตนเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ภิกษุทั้งหลายนี้เรียกว่า อิตถาธิปไตย (อง.ติก. (ไทย) 20/40/201-202.) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

โลกาธิปไตยเป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้างอยู่ตามโคนไม้บ้างอยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความมี

มีเช่นนั้น เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏก็เราบวชแล้วอย่างนี้พึงคิดเรื่อง เรื่องปองร้าย เรื่องเบียดเบียน โลกสันนิवास (การอยู่ร่วมกันของสัตว์โลก) นี่ใหญ่ ก็ในโลกสันนิवासใหญ่มีสมณพราหมณ์ผู้มีฤทธิ์ มีดาตัพย์ รู้จิตของบุคคลอื่น สมณพราหมณ์เหล่านั้นมองเห็นได้แม้จากที่ไกล แม้อยู่ไกล ก็ไม่ปรากฏรู้จิต (ของบุคคลอื่น) แม้ด้วยจิต (ของตน) สมณพราหมณ์เหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลายโปรดดูกุลบุตรนี้ เพราะมีศรัทธาเขาจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่ แม้เทวดาผู้มีฤทธิ์ มีดาตัพย์รู้จักจิตของบุคคลอื่นก็มีอยู่เทวดาเหล่านั้นย่อมปรากฏ จากที่ไกลบ้าง เข้ามาใกล้แล้วกลับมองไม่เห็นบ้าง ย่อมรู้จิตด้วยจิตบ้าง เทวดาเหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลายโปรดดูกุลบุตรนี้ เพราะมีศรัทธาเขาจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่ ภิกษุณั้ย่อมเป็นประจักษ์ว่า ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อนสติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือนกายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่ายจิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอทำโลกเท่านั้นให้เป็นใหญ่ และอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตน ให้บริสุทธิ์ ภิกษุทั้งหลายนี้ เรียกว่า โลกาธิปไตย (อง. ตก. (ไทย) 20/40/202-203.) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ธรรมาธิปไตย เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้างอยู่ตามชนมไพรบ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจิวร บิณฑบาตเสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มีเช่นนั้น อนึ่งเราถูกชาติชรามรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ครอบงำ ชื่อว่าถูกครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏ พระธรรมอันพระผู้มีพระภาค ตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเองไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามาใส่ตน วิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน ก็เพื่อนพรหมจารีผู้รู้เห็นอยู่ มีอยู่การที่เราบวชในพระธรรมวินัยนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว อย่างนี้พึงเกียจคร้าน ประมาทอยู่นั้นไม่สมควรแก่เราเลย ภิกษุณั้ย่อมเห็นประจักษ์ว่า ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อนสติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจาก ไม่กระสับกระส่ายจิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่ว เธอยกธรรมเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศลบำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตน ให้บริสุทธิ์ภิกษุทั้งหลายนี้ เรียกว่า ธรรมาธิปไตย (อง. ตก. (ไทย) 20/40/203.) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากความข้างต้น คำว่า อธิปไตย ในอาธิปไตยสูตร บุคคลบางคน เมื่อประพฤดิธรรมสมควรแก่ธรรม ก็เพราะเห็นประจักษ์ว่า ทุกคนที่มีพื้นฐานเดียวกัน คือ ถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ จึงเริ่มปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โดยปรารถนาเป็นใหญ่ ดังนี้ชื่อว่า ยึดหลัก อัตตาธิปไตย บุคคลบางคนเมื่อเริ่มปฏิบัติธรรมสมควร

แก่ธรรม ก็ตั้งสติปฏิบัติปฏิบัติชอบตามครองธรรมไม่ปฏิบัติตนผิดศีลผิดธรรม เพราะเกรงว่าสังคมจะติเตียนโลกจะโพนทะนา เช่นนี้ชื่อว่า ยึดหลักโลกาธิปไตย และบุคคลบางคนเมื่อปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ก็เพราะเล็งเห็นว่า ธรรมะของพระพุทธองค์มีค่า เป็นอริยทรัพย์ที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว เป็นแนวทางที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ จึงปฏิบัติด้วยความเพียรที่ไม่ย่อหย่อน เช่นนี้ชื่อว่า ยึดหลักธรรมาธิปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมือง

การตื่นตัวทางการเมือง เป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะมีรากฐานสำคัญมาจากวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย สามารถผลักดันให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือ “อาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย” ทั้งนี้มีนักวิชาการได้กล่าวถึง “การตื่นตัวทางการเมือง” ไว้ว่า ต้องขึ้นเชื่อมโยงกับตัวแปรที่สำคัญ (ลิขิต ชีรเวคิน, 2530) เหล่านี้

1. วุฒิภาวะทางการเมืองของผู้สมัครและผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และจิตสำนึก ของการที่จะพยายามจรรโลงระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. วัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม และน้ำใจนักการเมือง กล่าวคือนักแข่งขันมืออาชีพ โดยปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งของการเลือกตั้ง
3. การจัดหลักสูตรวิชาเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นในการขัดเกลาจิตสำนึก เรื่องอุดมการณ์และจริยธรรมทางการเมือง มารยาททางการเมือง กระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ โดยนำตัวอย่างทางการเมืองที่ดีจากประเทศต่าง ๆ มาเปรียบเทียบ

กรณีประเทศไทยมีการสอนบรรยายหลักสูตร เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ชั้นประถม มัธยม และมหาวิทยาลัย รวมตลอดทั้งโรงเรียนการเมืองทั้งหลาย ซึ่งควรจัดขึ้นโดยสภาพัฒนาการเมือง โดยเฉพาะการอบรมเรื่องความรู้ ค่านิยม และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือที่เรียกว่า “อาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย” (Democratic Political Self) นั้น สามารถพัฒนาให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองไทย อย่างไรก็ตาม ลักษณะอาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของปัจเจกบุคคล ประกอบด้วยความสัมพันธ์ต่าง ๆ ดังนี้

1. ตนเป็นบุคคลที่มีสิทธิเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีสิทธิที่จะดำรงตนภายใต้กรอบกฎหมายของบ้านเมือง ไม่มีใครจะมาแสดงอำนาจเหนือตนได้

2. ตนเป็นบุคคลที่มีความเสมอภาคในทางการเมือง และความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายกับเพื่อนร่วมชาติเท่ากัน การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ตนจะไม่ยอมให้เกิดขึ้น

3. สิทธิเสรีภาพของตนในฐานะประชาชนถูกรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ ย่อมมีสิทธิที่จะทวงสิทธิดังกล่าว ถ้าถูกละเมิดโดยใครก็ตาม

4. ตนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น คือ มีสิทธิที่จะประท้วง คัดค้านการกระทำอันใดก็ตาม ที่มาจากหน่วยราชการหรือรัฐบาล ที่มีต่อสิทธิขั้นมูลฐานของตนในฐานะที่เป็นประชาชนผู้เสียภาษี

5. ตนมีสิทธิการเมืองที่จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง เลือกผู้ที่จะเป็นผู้แทนของตนให้รัฐสภา มีสิทธิในการที่จะกำหนดว่า ต้องให้ใครทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร

6. มีความเชื่อมั่นว่าทุกอย่างในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น สามารถที่จะทำให้ดีขึ้นได้ ถ้าหากว่าสมาชิกร่วมมือผลักดันให้สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้น โดยผ่านกลไกของรัฐ และรัฐมีภาระหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของชุมชน ที่เรียกร้องอย่างสมเหตุสมผล

7. ในฐานะเป็นประชาชนของประเทศที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น ตนมีสิทธิที่จะมีข่าวสารข้อมูล แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อตกลงอันใดก็ตาม ที่ประเทศของตนกำลังจะทำกับประเทศอื่น ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่สนธิสัญญาทางการค้า ภาษีอากร พันธมิตรในทางการเมือง พันธมิตรในการสงคราม ข้อตกลงแลกเปลี่ยนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมียุทธวิธีและผลลบ ในฐานะประชาชนจึงมีสิทธิที่จะติดตามหาข้อมูลและแสดงความคิดเห็น

8. ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนการเมือง ตนมีสิทธิที่จะได้เห็นสื่อมวลชนที่มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ที่จะเสนอข่าวที่ถูกต้อง เป็นการสะท้อนข้อเท็จจริง ให้กับประชาชน และสร้างมาตรฐานที่ถูกต้องและยุติธรรมต่อสังคม

9. ในฐานะที่เป็นสมาชิกและประชาชนผู้ซึ่งมีความพร้อมในแง่คุณวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ย่อมมีสิทธิที่จะเปลี่ยนฐานะจากประชาชนผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง สู่การเป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมือง โดยการลงเลือกตั้งในองค์กรปกครองทุกระดับ ทั้งส่วนท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภา หรือแม้แต่การทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือหน้าที่อื่นใดที่ตนสามารถกระทำได้ตามครรลองของกฎหมาย

10. ในฐานะประชาชนของชุมชนการเมือง ตนมีสิทธิที่จะเรียกร้อง คัดหวัง และต่อสู้ให้ตนและสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งเพื่อนร่วมชาติทุกคนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมีปัจจัยสี่ มีสิทธิเสรีภาพ โดยประกันกฎหมายและบังคับโดยกฎหมาย และมีโอกาสเข้าถึงการศึกษา การประกอบอาชีพ เพื่อยกฐานะของตนในทางสังคมและเศรษฐกิจให้ดีขึ้นกว่าเดิม

อาตมสันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic Political Self) จึงเป็นเรื่องสำคัญเพราะมีส่วนผลักดันให้สังคมนั้น ๆ สามารถพัฒนาความตื่นตัวทางการเมือง ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกร่วมมีสมรรถนะทางการเมือง (Political Efficacy) และที่สำคัญ เป็นพื้นฐานของการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ความตื่นตัวทางการเมืองจึงเป็นที่มาของการแสดงออกทางการเมือง ผ่านการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ แต่ไม่ได้มองว่าเป็นเพียง “วิธีการ” ทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็น “เป้าหมาย” สำคัญยิ่งในการพัฒนาทางการเมืองอีกด้วย เพราะหากทำให้ประชาชนได้มีความตื่นตัว หรือกระตือรือร้นเคลื่อนไหวในทางการเมืองอย่างจริงจังต่อเนื่องในทิศทางที่เหมาะสมแล้ว ก็ย่อมสามารถเข้ามาติดตามและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐให้มีความโปร่งใส และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง (ถวิลวดี บุรีกุล และโรเบิร์ต บี อัลบริทตัน, 2543) อย่างไรก็ตาม หากกล่าวถึงกระบวนการเกิด “วัฒนธรรมทางการเมือง” มีกระบวนการ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2547) ดังนี้

1. การกล่อมเกลางานวัฒนธรรมสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง (Social Culture and Political Socialization) โดยเริ่มตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ที่ทำงานและจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบ ซึ่งจะเกิดขึ้นทางตรงและทางอ้อม

2. ความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) จากการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลางานทางการเมือง จะทำให้เกิดความรู้ทางการเมืองจากทั้งมุมทางกว้างและทางลึก อาทิ ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ของระบบการเมือง

3. ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง คือ เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองกระบวนการรับรู้ (Perception Process) จะทำหน้าที่กลั่นกรองสิ่งใดดีหรือไม่ ถ้าสิ่งใดดีจะยอมรับจนกลายเป็นความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง

4. พฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior) เมื่อบุคคลมีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง อย่างไรก็ตาม บุคคลสนใจการเมืองแบบใด ย่อมส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างนั้น

5. วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองจนกลายเป็นแบบแผน (Pattern) คือ กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถคาดหมายได้

แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

ความหมายของเยาวชน

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า พ.ร.บ. เยาวชนฯ) ให้นิยามของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” ไว้ในมาตรา 4 ความว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ (โครงการพัฒนา

เว็บไซต์) เด็ก จึงหมายถึง ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 1 ปี ถึง 14 ปี (0 – 14 ปี) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ) ส่วน "เยาวชน" ใน พ.ร.บ. เยาวชนฯ เปลี่ยนแปลงจากความหมายในกฎหมายเด็กและเยาวชนเดิม เพราะตามกฎหมายเดิม ไม่ให้หมายรวมถึง บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส ซึ่งกฎหมายแพ่งกำหนดว่าบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบเจ็ดปีบริบูรณ์สามารถทำการสมรสได้และถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส หรือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ทำการสมรสโดยได้รับอนุญาตจากศาล ซึ่งบุคคล เหล่านี้ถ้าได้กระทำการอันเป็นความผิด แม้อายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ กฎหมายเดิมไม่ถือว่าเป็นเยาวชน และต้องถูกฟ้องยังศาลธรรมดา แต่ในกฎหมายใหม่เห็นว่าบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสนั้นยังมีสภาพจิตใจ และสภาพร่างกาย ที่ควรต้องได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลที่ยังไม่ได้สมรส จึงไม่บัญญัติยกเว้นมิให้อยู่ในความหมายของเยาวชน ดังนั้น บุคคลที่อายุยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ว่าจะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส แล้วจึงอยู่ในความหมายของเยาวชนตาม พ.ร.บ. เยาวชนฯ นี้ การที่กฎหมายมิได้รวมเด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์เข้าไว้ในความหมายของ "เด็ก" ด้วยนั้น เพราะเหตุว่าหลักในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 บัญญัติว่า เด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปี กระทำการอัน กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ และศาลจะใช้วิธีการสำหรับเด็กไม่ได้ ซึ่งต่างจากเด็กที่มีอายุกว่า 7 ปีแต่ไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ แม้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 จะบัญญัติว่าผู้เช่นนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลอาจใช้วิธีการสำหรับเด็กได้ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะมาดำเนินกระบวนพิจารณาแก่เด็กที่มีอายุยังไม่เกินเจ็ดปีบริบูรณ์ พ.ร.บ. เยาวชนฯ จึงมิได้รวมเด็กอายุยังไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์ไว้ด้วย (โครงการพัฒนาเว็บไซต์) ดังนั้น เยาวชน จึงหมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15 – 24 ปี การกำหนดอายุของเด็กและเยาวชนนี้ ตรงกับคำแนะนำขององค์การเงินทุนสหประชาชาติแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

ความสำคัญของเยาวชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย

ตามที่บัญญัติไว้ใน หมวด 1 บททั่วไป ของมาตรา 3 ระบุไว้ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ส่วนใน มาตรา 4 ระบุว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง การมีส่วนร่วมพัฒนาประชาธิปไตยของเยาวชนโดยการเรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ รู้บทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดี ในวิถีประชาธิปไตย มีคุณธรรมและจริยธรรมในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้เป็นการปลูกฝังให้เยาวชน มีวิธีคิดและการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทย วัฒนธรรมประชาธิปไตย หมายถึง วิถีชีวิตหรือแนวทางการดำรงตน ในการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมของประเทศ ที่ปกครองโดยระบอบ

ประชาธิปไตย โดยการที่ประชาชนนำเอาหลักการ และความเชื่อของระบอบประชาธิปไตยมา ประพฤติปฏิบัติตน ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตลอดจนการประกอบอาชีพ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้ การประพฤติตนจะต้องสอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย โดยปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ตามที่กฎหมายกำหนด และเข้ามามี ส่วนร่วมในการปกครองระดับต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง อาทิ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่ละเมิดร่างกาย ชีวิตสิ่งของของผู้อื่น ให้ความเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมทุกระดับ รู้กฎ รู้ผิด รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย มีจิตใจเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงต่อผู้อื่นและมีจิตสำนึกในกิจกรรมของส่วนรวม ช่วยกันพัฒนาครอบครัวชุมชน หมู่บ้านของตนให้น่าอยู่และช่วยกันทำสิ่งเจริญให้เกิดขึ้นใน ประเทศและท้องถิ่นของตน เป็นต้น และหากเยาวชนได้มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้คนใน สังคมหรือชุมชนนำ เอาหลักการของประชาธิปไตย มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต จน กลายเป็นเรื่องปกติหรือความเป็นนิสัยในชีวิตประจำวัน จะเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม ประชาธิปไตยในสังคมไทยให้เข้มแข็งมากขึ้น

วัฒนธรรมประชาธิปไตยยังช่วยส่งเสริมการสร้างสังคมประชาธิปไตย เป็นสังคมที่ ปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตย และเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ มีความไว้วางใจซึ่งกันและ กันประชาชนรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความเต็มใจที่จะประนีประนอมผ่อนปรนให้กันและ กัน มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงเสมอ ซึ่งสังคมประชาธิปไตยจะมี ขึ้นหลายระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับสถานศึกษาระดับหน่วยงานหรือองค์กร ระดับ ชุมชน ระดับสังคม และระดับประเทศชาติ

การดำเนินชีวิตให้สอดคล้องตามหลักการประชาธิปไตยยังทำให้การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย ที่หมายถึงอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน และโดยประชาชน ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน สังคม ที่ตนอาศัยอยู่ ด้วยความรับผิดชอบ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารดูแลประเทศได้อย่างเสมอภาคเท่า เทียมกันมีความเข้มแข็งเป็นจริงมากขึ้น เพราะเยาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจ ถึงสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความรับผิดชอบ ความเสมอภาคของตนและของผู้อื่นอย่างสมดุล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งยังทำให้เยาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจว่า ประชาธิปไตย คือ ชีวิตประจำ วันเป็นเรื่องใกล้ตัว ไม่ใช่เรื่องของการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญ รัฐสภาและพรรคการเมืองเท่านั้นประชาธิปไตย คือ การที่คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ภายใต้สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันภายใต้กฎกติกาของสังคม มีความ สามัคคีเอื้ออาทรและมีน้ำใจต่อกัน มีการประนีประนอม พึ่งพาอาศัยเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุข ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ตัดสินใจ ภายใต้กรอบความคิดที่มี หลักการและเหตุผลมีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความพอเพียงไม่เอาเปรียบ เคารพในสิทธิเสรีภาพ ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน

และผู้อื่น ดังนั้น การเข้ามามีส่วนร่วม พัฒนาประชาธิปไตยของเยาวชนเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนมีวิถีคิดและการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ซึ่งจะสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย พร้อมทั้งสังคมประชาธิปไตย และยังทำให้อำนาจอธิปไตยของประชาชนมีความเข้มแข็งเป็นจริงมากขึ้นสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยให้เข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

บทบาทของเยาวชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สามารถทำได้หลายรูปแบบ อาทิ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่น เมื่ออายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ในวันออกเสียงเลือกตั้ง การใช้สิทธิดังกล่าว เป็นการแสดงออกทางการเมืองด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยแบบง่ายที่สุด เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชน ต่อการตัดสินใจเลือกตัวแทนเข้าสู่สภา โดยการลงคะแนนเสียงตามความเห็นชอบของตนว่าจะเลือกผู้ใดเข้าไปทำหน้าที่ ตรากฎหมายและบริหารประเทศ การเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับประเทศ หรือการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น หากเยาวชนคนรุ่นใหม่ใส่ใจและตระหนัก ถึงความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเลือกคนที่ชอบและคนที่ใช่ เข้าไปทำหน้าที่แทนตนในการบริหารประเทศ เยาวชนคนรุ่นใหม่ก็จะเป็นพลังขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้ามั่นคงต่อไป

การออกเสียงประชามติของเยาวชนที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ในวันออกเสียงประชามติ สามารถใช้สิทธิในการออกเสียงประชามติได้ การออกเสียงประชามติเป็นกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของประเทศ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วประเทศ และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความต้องการที่แท้จริงของตนให้รัฐบาลทราบ

นอกจากนี้การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง หรือการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเมือง ในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สร้างสรรค์สังคมเป็นส่วนหนึ่ง ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบกับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีการพัฒนาเด็กและเยาวชนในวิถีทางประชาธิปไตย รู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้ และการอาสาสมัคร มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ โดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและประชาคมท้องถิ่น รวมทั้งยังส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด กรุงเทพฯ และระดับประเทศ ซึ่งการส่งเสริมการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน เป็นส่วนหนึ่งที่เยาวชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผ่าน

โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของสภาเด็กและเยาวชน ตามกรอบและภารกิจ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากนี้สภาเด็กและเยาวชน ยังเป็นหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างรัฐกับเยาวชน โดยจะเป็นศูนย์กลางรับข้อมูลจากจังหวัดต่าง ๆ นำมาสะท้อนไปสู่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ในระดับนโยบายแล้วขยายผลต่อไป รวมทั้งยังทำงานร่วมกันกับหลาย ๆ องค์กร อาทิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรมอนามัย คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือแม้กระทั่งองค์กรเอกชน เพื่อสาธารณประโยชน์

ดังนั้น เยาวชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการติดตามข้อมูลข่าวสารการเมือง การตรวจสอบการทำงานและพฤติกรรมของนักการเมือง สนับสนุนผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ดีต่อต้านนักการเมืองที่ไม่ดี รวมทั้งให้ความร่วมมือกับทางราชการในการพัฒนาประเทศ อาทิ เสียภาษี ปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี คัดค้านนโยบายที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม โดยศึกษาข้อเท็จจริงให้ถี่ถ้วน นำเสนอปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ชุมชนคัดค้านโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ร่วมกันปกป้องสิทธิของตนไม่ให้ถูกละเมิด และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องทางการเมือง ให้กับประชาชนหรือเยาวชนในท้องถิ่นของตน

ทฤษฎีประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) ในภาษาอังกฤษเริ่มใช้ครั้งแรกประมาณ 400 ปว คือร่วมสมัยกับยุคกรุงศรีอยุธยา โดยการแปลเทียบเคียงกับภาษาฝรั่งเศส คือ เดโมกราตี (Democratie) ย้อนไปถึงศัพท์เริ่มแรกในภาษากรีก คือ “เดโมคราเตีย” (Demokratia) กรีกโบราณเมื่อ 2400 ปีมาแล้ว (Williams R., 1983) คือ การผสมระหว่าง 2 คำ ได้แก่ “เดมอส (Demos) หมายถึง “ประชาชน” กับ เครตอส (Kratos)” หมายถึง การปกครอง เมื่อนำ 2 ศัพท์ผนวกเข้าด้วยกัน จึงสื่อความหมายว่า เป็นการปกครองของประชาชน (rule by the people) ดังที่ อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวสุนทรพจน์ไว้ที่เมืองเกตติสเบิร์ก ในมลรัฐเพนซิลวาเนีย ในวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ.1863 (พ.ศ. 2406) ตอนหนึ่งความว่า “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จะไม่มีวันสูญสลายไปจากผืนพิภพนี้” (Government of the people, by the people, for the people, shall not perish from the Earth) (Lewis Copeland and Lawrence Lamm eds, 1985) วลีนี้สื่อถึง “เนื้อแท้ของประชาธิปไตย คือ ความปรารถนาของมนุษย์ ที่จะยอมรับนับถือและรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเอง รวมตลอดถึงความเสมอภาคระหว่างบุคคลในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง” เป็นแนวคิดและการปฏิบัติที่มุ่งไปสู่

ความผาสุกร่วมกันของประชาชน โดยมีเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนเป็นเครื่องนำทาง ” เพราะ “ประชาชน” ย่อมมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ในการปกครองแผ่นดินอย่างเสมอภาคกัน ซึ่งมีรากฐานเคารพความเป็นธรรม (Justice) เหตุผล (Reason) เมตตาธรรม (Compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (faith in man) และเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human dignity) (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2518) ถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคน เพื่ออยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกันโดยการเกิด คือ ได้รับการคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมาย และโอกาสที่จะได้รับบริการต่าง ๆ โดยเสมอภาคกัน มีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งจะกำหนดไว้อย่างแน่นอน ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิต (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2540) ประชาชนจะมีโอกาสเลือกผู้ที่จะมาปกครองโดยอิสระ (Stephen D., 2004) ประชาธิปไตยเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรีก ซึ่งมีความแตกต่างจากประชาธิปไตยในสมัยปัจจุบัน กล่าวคือ การปกครองโดยประชาชน (rule by people) หรือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน นักวิชาการทั้งหมดมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับประชาธิปไตยว่า “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ หรืออำนาจเป็นของประชาชน” (ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, 2550) ซึ่งต้องสอดคล้องกับ รูปแบบการปกครองพื้นฐาน 4 ประการ (บุญอริ ยีหมะ, 2550) ดังนี้

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน คือ อำนาจสูงสุดในการตัดสินใจเป็นของประชาชนทุกคนไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
2. หลักความเสมอภาคทางการเมือง พลเมืองทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมหรือตัดสินใจทางการเมือง
3. หลักการฟังความคิดเห็นของประชาชน คือ การตัดสินใจของรัฐบาลมาจากการรับฟังหรือคำนึงถึงความต้องการของประชาชนทุกคน ไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ว่าต้องการสิ่งใด ไม่ต้องการสิ่งใด
4. หลักเสียงข้างมาก เป็นการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล หากกรณีใดความต้องการของประชาชนมีความแตกต่างกัน ไม่เป็นเอกฉันท์ รัฐบาลต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมาก

รูปแบบของประชาธิปไตย

พัฒนาการเมืองการปกครองทั่วโลก เฉพาะระบอบประชาธิปไตยพบว่ามี 4 รูปแบบ ดังนี้

5.2.1 ระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (Liberal democracy)

ลัทธินี้ต้องการให้ปัจเจกบุคคลมีสิทธิเสรีภาพ รัฐบาลต้องไม่แทรกแซง ควบคุม หรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในทรัพย์สิน เสรีภาพทางการเมือง เนื่องจากเห็นว่า รัฐบาลไม่ควรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับประชาชนนัก รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้กับประชาชนดำเนินกิจการของตนเองอย่างเต็มที่ เป็นลัทธิที่ยึดหลักว่า “รัฐบาลที่ดี คือ รัฐบาลที่แทรกแซงประชาชนน้อยที่สุด”

5.2.2 ระบอบประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม (Socialist democracy)

สังคมนิยมเป็นลัทธิที่ต้องการให้เฉลี่ยรายได้ หรือลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนในสังคม กล่าวคือ รัฐบาลจะเข้าไปดำเนินกิจการสำคัญสำคัญบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านสาธารณูปโภค เมื่อรัฐบาลดำเนินการได้ผลกำไร ก็จะนำมาจัดสวัสดิการให้กับประชาชนที่ยากจน เพื่อลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนให้น้อยลง ด้วยการเก็บภาษีอย่างยุติธรรม ซึ่งคนรวยมากก็เก็บมาก เพื่อนำไปสงเคราะห์คนจน ลัทธิสังคมนิยมนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

5.2.2.1 สังคมนิยมแบบประชาธิปไตย (Democratic socialism) ให้เสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ ยังยกย่องรักษาสีทธิทางการเมืองของบุคคล แต่ว่าในทางเศรษฐกิจต้องมีการปรับปรุง คือ การเฉลี่ยรายได้ของคนรวยให้เป็นธรรมแก่คนจน เพื่อนำให้สังคมมีความเสมอภาค ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกันและกัน การแสวงหากำไรในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินของบุคคล รัฐบาลเปิดโอกาสให้กระทำได้อย่างเสรี ในขณะเดียวกัน รัฐบาลก็จัดเก็บภาษีรายได้ที่หาได้ แล้วเฉลี่ยคืนแก่ประชาชนที่ยากจน เป็นลัทธิที่ป้องกันการเกิดลัทธิคอมมิวนิสต์ขึ้นมา

5.2.2.2 สังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ (Communist socialism) ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการศึกษาแต่เพียงผู้เดียว ขนชั้นนายทุนถูกกีดจัดออกไป เหลือเพียงชนชั้นเดียว คือ “ชนชั้นกรรมาชีพ และมีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์” ผูกขาดการบริหารการปกครองประเทศเพียงกลุ่มเดียว และมีอำนาจตลอดไป กิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ ถูกเฉลี่ยแก่ประชาชน

5.2.3 ระบอบประชาธิปไตยแบบอนุรักษนิยม (Conservative democracy)

ลัทธิอนุรักษนิยมต้องการรักษามรดกธรรมเนียมประเพณี ที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน การเปลี่ยนแปลงอาจกระทำได้ แต่ต้องค่อยเป็นค่อยไป ไม่นิยมความรุนแรง ดังนั้นแนวอนุรักษนิยมทางการเมืองสมัยใหม่ เริ่มต้นขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อการปฏิวัติฝรั่งเศสและการปฏิวัติอุตสาหกรรม อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนพรรคการเมืองที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม ดังนั้นแนวคิดอนุรักษนิยมจึงสอดคล้องกับลักษณะดังนี้

5.2.3.1 ประเพณี (Tradition) เป็นความคิดหรือกิจกรรมใด ๆ ที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลง โดยสะท้อนให้เห็นการสั่งสมในอดีต ประเพณีเป็นสิ่งดีงาม

5.2.3.2 การปฏิบัตินิยม (Pragmatism) โดยเห็นว่า เหตุผล (Reason) มีข้อจำกัดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่จะนิยมประสบการณ์ (Experience) ประวัติศาสตร์ (History) และสิ่งที่ปฏิบัติได้

5.2.3.3 ความไม่สมบูรณ์มนุษย์ (Human Imperfection) เป็นความคิดพิจารณามนุษย์แง่ร้าย/ลบ (Pessimistic) หรือมนุษย์มีข้อจำกัด (Limited) ต้องพึ่งผู้อื่น เห็นแก่ตัว กระจายอำนาจ จะอาศัยรัฐที่เข้มแข็ง เข้มงวดกฎหมายและลงโทษเด็ดขาด

5.2.3.4 อินทรีย์ภาพ (Organicism) เป็นความคิดที่ว่า จะไม่มีมนุษย์สามารถอยู่นอกสังคม เพราะมนุษย์มีข้อจำกัดและต้องพึ่งผู้อื่น จึงต้องรวมกลุ่ม อาทิ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ฯลฯ โดยกลุ่มเกิดเองตามธรรมชาติ มองเป็นสิ่งมีชีวิต

5.2.3.5 ระดับต่ำสูง (Hierarchy) องค์ประกอบสังคม/อวัยวะมีความหมายและความสำคัญไม่เท่ากัน เน้นย้ำความไม่เสมอภาค

5.2.3.6 อำนาจหน้าที่ (Authority) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ใช่การตกลงรวมกัน ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำและการมีระเบียบวินัย

5.2.3.7 ทรัพย์สิน (Property) ทรัพย์สินสะท้อนถึงความสามารถของปัจเจกชน ผู้ที่ฉลาดและทำงานหนักจะมีความร่ำรวยได้ ทรัพย์สินยังทำให้ผู้ครอบครอง รู้สึกเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสังคมชัดเจนขึ้น

5.2.4 ระบอบประชาธิปไตยแบบทุนนิยม (Capitalist democracy)

ลัทธิทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจยึดหลักให้บุคคลมีทรัพย์สินส่วนตัวและมีเสรีภาพที่จะทำมาหากินอย่างสุจริตแต่ใจรักเพื่อประโยชน์และความอยู่ดีกินดีของตนเองรักที่นี้ ถือว่าปัจจัยในการผลิตการจำหน่ายแจกเป็นเรื่องของเอกชนรัฐไม่ต้องเข้ามายุ่งเกี่ยวเว้นแต่ว่าเอกชนจะไปละเมิดของของคนอื่นเท่านั้น

นอกจากในความหมายของระบอบการปกครองแล้ว ประชาธิปไตยยังมีนัยในแง่อุดมการณ์ที่เน้นสิทธิเสรีภาพและหลักความเสมอภาคควบคู่กัน ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในเรื่องการเมืองแต่ยังรวมถึงแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ (economic democracy) ที่เริ่มเป็นที่กล่าวถึงมากขึ้นในระยะหลัง ในฐานะทางเลือกของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ซึ่งถูกมองว่าแม้จะเป็นระบบที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ ให้สามารถเติบโตขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว แต่ก็มีบทบาทสำคัญในเรื่องการเป็นปัจจัยเร่งความเหลื่อมล้ำในสังคม และความเสื่อมโทรมของสินค้าสาธารณะ (public goods) อาทิ สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังเริ่มมีผู้ตั้งคำถามเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ซึ่งแม้จะมีภาพลักษณ์ว่าเป็นระบบที่เสรีและเปิดกว้าง แต่แท้จริงแล้วอาจไม่ได้ส่งเสริมประชาธิปไตยเสมอไป ทั้งในบริบทของสากลและบริบทของ

ประเทศไทย เนื่องจากเครือข่ายความสัมพันธ์ใกล้ชิด ระหว่างกลุ่มทุนกับภาครัฐซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ทำให้กลุ่มทุนใหญ่เข้ามามีอิทธิพลต่อฝ่ายการเมือง และมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ที่อาจเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มตน แทนนโยบายที่สะท้อนผลประโยชน์ของสาธารณะในภาพรวม อาทิ การกระจายรายได้และการสร้างระบบสวัสดิการสังคมที่ดี ซึ่งอาจก่อให้เกิดต้นทุนหรือเป็นภาระแก่กลุ่มของตน

บทวิเคราะห์การส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน

สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนก่อนรัฐประหาร 2557 มีการตื่นตัวทางการเมืองสูง แต่หลังการรัฐประหาร 2557 มีความเฉื่อยชาทางการเมือง ประเด็นการตื่นตัวทางการเมืองที่มีความโดดเด่นและประชาชนให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ มีการนำเสนอข้อเท็จจริง มีการคัดกรองข้อมูล จัดการความคิดเห็นของผู้ใช้ ประสานงานตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ และเปิดช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อการเมือง โดยส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย แสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนทางการเมือง รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองอันช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย ส่วนปัจจุบันอิทธิพลของสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองเป็นอย่างมาก โดยทำให้โครงสร้างสังคมเปลี่ยนไปมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาในชีวิตประชาชนมากขึ้นส่งผลทำให้ระบบการเมืองมีการพัฒนาสูง มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพราะเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องในปริมาณที่ไม่จำกัด มีอิทธิพลส่งผลให้พลเมืองมีสิทธิ โอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น กลุ่มคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ คนรุ่นใหม่ในสังคมปัจจุบันตื่นตัวกับการเมืองมากขึ้น อนึ่งเพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การเปิดประตูไปสู่โลกภายนอกหรือสังคมสาธารณะมากขึ้น ตลอดจนการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น จึงส่งผลให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ที่สูงขึ้นความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่นั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย เพราะคนรุ่นใหม่เหล่านี้จะเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต คลื่นความตื่นตัวของคนรุ่นใหม่เหล่านี้คือกลไกหลักในการพัฒนาประชาธิปไตยอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติต่อไป นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของระบบการเมืองไทยที่ดีขึ้น มุมมองประชาธิปไตยใหม่แห่งอนาคตของคนรุ่นใหม่ก็คือการสร้างสังคมใหม่โดยการก้าวข้ามผ่านคนรุ่นเก่า โดยที่สังคมใหม่ของพวกเขาก็อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ที่รวมถึงการสร้างการเมืองใหม่ภายใต้แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยใหม่ คนรุ่นใหม่จึงนับเป็นตัวแปรสำคัญ ที่จะผลักดันให้สังคมตื่นตัวทางการเมือง เพื่อนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยใหม่แห่งอนาคตอย่าง

แท้จริง เพราะธรรมาธิปไตย คือ การถือธรรมเป็นหลักในปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรม เป็นเครื่องมือตัดสินใจ ใช้สนับสนุนการปกครอง โดยองค์ประกอบของธรรมาธิปไตย ประกอบด้วย 1) ธรรมฐิติ ผู้ทรงธรรม แนวคิดนี้ผู้ปกครองต้องเป็นผู้มีคุณธรรม หรือเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งธรรมโดยการประพฤติปฏิบัติตามธรรม หรือที่เรียกว่าธรรมราชา 2) ธรรมนิติ ระบบที่เป็นธรรม กล่าวคือผู้ปกครองต้องเข้ามาสู่อำนาจตามแบบแผนที่สังคมได้วางเอาไว้ ซึ่งระบบดังกล่าว ต้องเป็นธรรม หรือธรรมาธิปไตยในรูปแบบการปกครอง และ 3) ธรรมมติ มติที่เป็นธรรม กล่าวคือเป้าหมายของการบริหารปกครองต้องอยู่ที่ประชาชน คนใต้การปกครองที่จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ โดยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีมิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพ ซึ่งผู้ปกครองสามารถสร้างวัฒนธรรมแบบแผนให้เกิดขึ้นด้วยธรรม หรือเรียกว่า ธรรมาภิบาล (ประณต นันทียกุล, 2525)

สรุป

การรัฐประหาร พ.ศ.2557 สร้างความเสียหายทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ไประยะหนึ่ง ความสนใจในกิจกรรมทางการเมืองถูกระงับ เนื่องจากมีการบริหารราชการแผ่นดิน โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (National Council for Peace and Order (NCPO)) ซึ่งทำหน้าที่เป็นรัฐบาลในขณะนั้น แต่ภายหลังกระแสการตื่นตัวทางการเมืองมีความน่าสนใจ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท หลังจากรัฐจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ประกาศใช้ แม้จะไม่ใช่ที่พอใจของทุกฝ่าย แต่ก็ยอมรับเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมของประเทศชาติต่อไป เยาวชนเป็นกลุ่มที่ตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น กอปรกับสิทธิ อำนาจ บทบาท และการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรของชาติ ด้วยกระบวนการที่มีความชอบธรรม ทั้งจากกฎหมาย ผู้มีอำนาจรัฐ และหลักการกระจายผลประโยชน์จากนโยบายรัฐ แสดงความเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย แสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนทางการเมือง รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง อันช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย อิทธิพลของสื่อออนไลน์จึงส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองเป็นอย่างมาก โดยทำให้โครงสร้างสังคมเปลี่ยนไป มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาในชีวิตประชาชนมากขึ้น ส่งผลทำให้ระบบการเมืองมีการพัฒนาสูง มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพราะเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องในปริมาณที่ไม่จำกัด มีอิทธิพลส่งผลให้พลเมืองมีสิทธิ โอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น อย่างไรก็ตามระบอบการเมืองการปกครอง ทุกระบอบ ผู้ปกครองทุกประเภทต้องปกครองรัฐเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ธรรมาธิปไตย จึงเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม คือการถือธรรมเป็นหลักในปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็น

เครื่องมือตัดสินใจ ใช้สนับสนุนการปกครอง ประกอบด้วย 1) ธรรมฐิติ ผู้ทรงธรรม แนวคิดนี้ ผู้ปกครองต้องเป็นผู้มีคุณธรรม หรือเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งธรรมโดยการประพฤติปฏิบัติตามธรรม หรือที่เรียกว่าธรรมราชา 2) ธรรมนิติ ระบบที่เป็นธรรม กล่าวคือผู้ปกครองต้องเข้ามาสู่อำนาจ ตามแบบแผนที่สังคมได้วางเอาไว้ ซึ่งระบบดังกล่าวต้องเป็นธรรม หรือธรรมาธิปไตยในรูปแบบ การปกครอง และ 3) ธรรมมติ มติที่เป็นธรรม กล่าวคือเป้าหมายของการบริหารปกครองต้อง อยู่ที่ประชาชน คนใต้การปกครองที่จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ โดยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มี มิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพ ซึ่งผู้ปกครองสามารถสร้างวัฒนธรรมแบบแผนให้เกิดขึ้น ด้วยธรรม หรือเรียกว่า ธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง

- กัลยกร สังขชาติ. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความตื่นตัวทางวัฒนธรรมประชาธิปไตยของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 3(2), 21-34.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2540). หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2550). รัฐศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ถวิลวดี บุรีกุล และโรเบิร์ต ปี อัลบริทตัน. (2543). ความต่อเนื่องของประชาธิปไตยในประเทศไทย : การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา 2543. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2518). ระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร.
- บุญอริ ยี่หะ. (2550). ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. สงขลา: สามลดา.
- ประณต นันทียกุล. (2525). การเมืองเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: สารมวลชน.
- พระเทพติก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2550). พระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). พุทธศาสตร์ร่วมสมัย 1. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). การเมืองคือธรรมะ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณ วิทยา.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2530). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ อารังญวงศ์. (2547). การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- Lewis Copeland and Lawrence Lamm eds. (1985). The World's Great Speeches. New York: Dover.
- Stephen D. (2004). Politics: The basics. London: Routledge.
- Williams R. (1983). Keywords. London: Fontana Books.